

Landelijk gebied De Venen

Een verkenning van bewonerswensen

Ir. M.H. Borgstein
H.C. Hofsink

Projectcode 62595

December 2003

Rapport 7.03.11

LEI, Den Haag

Het LEI beweegt zich op een breed terrein van onderzoek dat in diverse domeinen kan worden opgedeeld. Dit rapport valt binnen het domein:

- Wettelijke en dienstverlenende taken
- Bedrijfsontwikkeling en concurrentiepositie
- Natuurlijke hulpbronnen en milieu
- Ruimte en Economie
- Ketens
- Beleid
- Gamma, instituties, mens en beleving
- Modellen en Data

Landelijk gebied De Venen; Een verkenning van bewonerswensen
Borgstein, M.H. en H.C. Hofsink
Den Haag, LEI, 2003
Rapport 7.03.11; ISBN 90-5242-857-3; Prijs € 14,- (inclusief 6% BTW)
46 p., fig., tab., bijl.

In opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft het LEI onderzoek gedaan naar de wensen ten aanzien van het landelijk gebied onder de inwoners van Mijdrecht, Nieuwkoop en Kockengen. Het doel was erachter te komen hoe de inwoners tegen het gebied aankijken: wat vindt men de sterke kanten van het gebied en wat voor mogelijkheden zijn er voor verbetering. Daarnaast is ook gekeken naar het onderhoud en instandhouding van het gebied en hoe bewoners daaraan een bijdrage kunnen leveren.

Bestellingen:

Telefoon: 070-3358330
Telefax: 070-3615624
E-mail: publicatie.lei@wur.nl

Informatie:

Telefoon: 070-3358330
Telefax: 070-3615624
E-mail: informatie.lei@wur.nl

© LEI, 2003

Vermenigvuldiging of overname van gegevens:

- toegestaan mits met duidelijke bronvermelding
- niet toegestaan

Op al onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO-NL) van toepassing. Deze zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel Midden-Gelderland te Arnhem.

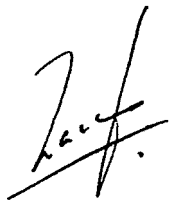
Inhoudsopgave

	Blz.
Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1. Inleiding	13
1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen	13
1.2 Aanpak	13
1.3 Opbouw van het rapport	14
2. Landelijk gebied De Venen	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Kenmerken van het gebied	15
2.3 Veranderingen in het gebied	17
2.4 Rapportcijfers voor De Venen	19
2.5 Activiteiten en uitgaven in het gebied	20
2.6 Onderhoud van het gebied	22
2.7 Ondersteunen van het onderhoud	24
2.8 Rol en mogelijkheden voor boeren en ondernemers	26
3. Conclusies en aanbevelingen	28
3.1 Conclusies	28
3.2 Aanbevelingen	30
Literatuur	33
Bijlagen	37
Bijlage 1 Aanpak en verwerking van de enquête	37
Bijlage 2 Deelnemerslijst bijeenkomst van 4 juli 2002 op het Praktijk Centrum Zegveld	41
Bijlage 3 Achtergrond kenmerken respondenten	43

Woord vooraf

In opdracht van de directie Noordwest van het Ministerie van LNV is een onderzoek uitgevoerd naar de wensen van stedelingen als het gaat om het landelijk gebied (Borgstein en Hofsink, 2001). Amsterdam als grote stad aan de rand van het groene hart is hierbij gekozen als pilot. Al bij aanvang van dit onderzoek werd gesteld dat de uitkomsten niet gegeneraliseerd moesten worden richting andere steden. Als reden werd hiervoor genoemd een mogelijk verschil in beleving van het landelijk gebied door stedeling bijvoorbeeld in Amsterdam en inwoners in kleinere stedelijke kernen en dorpen. Dit vervolgonderzoek in 'De Venen' is uitgevoerd om te achterhalen hoe de bewoners in kleinere stedelijke kernen en dorpen oordelen over het landelijk gebied waarin zij wonen. Het onderzoek is gefinancierd vanuit het LNV-onderzoeksprogramma Gamma Groen (376).

Het onderzoek is uitgevoerd door Harriet Hofsink en Marien Borgstein (projectleider). Vanuit de directie Noordwest is het onderzoek begeleid door Caroline Schrandt en Perry de Moel.

Prof.dr.ir. L.C. Zachariasse
Algemeen Directeur LEI B.V.

Samenvatting

In opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft het LEI onderzoek gedaan naar de wensen ten aanzien van het landelijk gebied van de inwoners van het gebied 'De Venen'. Allereerst is er gekeken naar wat er momenteel zoal in De Venen te doen is. Vervolgens is er een enquête gehouden onder de inwoners van drie plaatsen. Het doel was erachter te komen hoe bewoners tegen het gebied aankijken. Wat men de sterke kanten van het gebied vindt, en wat voor mogelijkheden er voor verbetering zijn. Daarnaast is ook aandacht besteed aan het onderhoud van het gebied, en hoe bewoners daaraan bij kunnen dragen. Er is gekozen voor drie plaatsen van verschillende grootte: Mijdrecht, Nieuwkoop en Kockengen. In totaal zijn er 336 enquêtes in het onderzoek meegenomen.

De Venen: kenmerken, functies en verbeteringen

De belangrijkste kenmerken van een landelijk gebied zijn natuur en rust. Voor het gebied De Venen zijn er nog andere kenmerken. Zo is 'water' duidelijk het belangrijkste kenmerk van De Venen. Ook wordt het gebied De Venen vaker dan een landelijk gebied in het algemeen gezien als een agrarische productieruimte.

Meer dan de helft van de respondenten geeft aan wel wat te missen in het gebied De Venen. Met name recreatieve voorzieningen, infrastructurele voorzieningen en natuur- en groenvoorzieningen zouden verbeterd kunnen worden. Het blijkt dat men wat betreft oplossingen voor recreatievoorzieningen en infrastructuur met name actie verwacht van de (gemeentelijke) overheid. Voor natuur en groen verwacht men daarnaast ook iets van de vereniging voor Natuurmonumenten. Wat betreft oplossingsrichting voor wat men mist in het gebied, komt een deel van de respondenten (20%) met de wens om meer groen aan te planten ter compensatie van groen dat is weggegaan in de loop der jaren. Ook is er meer behoefte aan recreatiemogelijkheden in het gebied, en verbetering van de toegankelijkheid van de recreatiegebieden. Daarnaast doet men suggesties die te maken hebben met het verbeteren van de infrastructuur in algemene zin.

Veranderingen in De Venen

Ruim driekwart van de respondenten geeft aan dat het gebied De Venen in de afgelopen 10 jaar is veranderd. Men geeft aan dat dit vooral samenhangt met de oprukkende bebouwing c.q. verstedelijking van het gebied. Verder is er meer verkeer gekomen en is er minder ruimte voor de landbouw dan 10 jaar geleden. Ook de natuur is veranderd in de afgelopen 10 jaar. Enerzijds zegt men dat deze is verbeterd, anderzijds dat de natuur wordt bedreigd. Over het algemeen denken de respondenten negatief over de veranderingen in De Venen in de afgelopen 10 jaar. De respondenten konden ook aangeven wat zij zouden willen dat er nooit zou veranderen in De Venen. Drie aspecten werden veelvuldig genoemd. Allereerst het boerenbedrijf en alles wat er mee samenhangt. Het vee in de weilanden, de boerderijen en stallen, de agrarische activiteiten en de boeren zelf moeten blijven. Het tweede aspect is de natuur in het gebied, het karakteristieke landschap dat hoort bij poldergebieden en het

water. Ten slotte wil men ook dat de recreatiemogelijkheden die er nu al zijn niet verdwijnen. Met name het plasseengebied en de recreatievormen die hierbij horen zijn voor veel mensen belangrijk. Ook moeten de mogelijkheden voor wandelen en fietsen in stand blijven.

Waardering van het gebied De Venen

De respondenten mochten ook cijfers geven voor een aantal aspecten van het gebied De Venen. Deze zijn allemaal (ruim) voldoende. Voor het 'leven in De Venen'¹ geeft men gemiddeld een 7,4, voor 'ontspannen in De Venen'² geeft men gemiddeld een lager cijfer, namelijk een 6,7. Opvallend is dat de geënquêteerde inwoners uit Kockengen voor alle aspecten gemiddeld een hoger cijfer geven dan de geënquêteerde inwoners uit Mijdrecht. Bij 'leven in De Venen' scoort wonen het hoogste met gemiddeld een 8, terwijl cultuurhistorie (landschap & gebouwen) het laagste scoort met gemiddeld een 6,5. Bij 'ontspannen in De Venen' scoren fietsmogelijkheden het hoogste met gemiddeld een 7,7. Daarnaast scoort kinderboerderij het laagst met een 6,1 als rapportcijfer.

Activiteiten en uitgaven

Wandelen, fietsen en sporten zijn de belangrijkste activiteiten die de geënquêteerde bewoners ondernemen in De Venen. Daarbij wordt ook een behoorlijk bedrag door de respondenten uitgeven. Wanneer we het gemiddeld aantal keren per persoon per jaar dat men een activiteit onderneemt, vermenigvuldigt met het gemiddeld bestede bedrag dan blijkt dat er een bedrag van 20 miljoen euro per jaar besteed wordt in De Venen. Dit bedrag heeft dan betrekking op activiteiten die iets te maken hebben met ontspanning en recreatie. Dit bedrag blijkt een duidelijke overschatting te zijn wanneer we dit vergelijken met de landelijke cijfers van het CBS. Volgens die CBS-cijfers zou het bedrag rond de 8 miljoen euro per jaar liggen.

Mooi houden van het gebied

De respondenten geven aan dat er veel gedaan wordt om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden. Veel respondenten zien dat er natuurbeheer plaatsvindt in De Venen. Naast veel zaken die met het onderhoud van de natuur, flora en fauna in het gebied te maken hebben, noemt men ook aspecten die te maken hebben met recreatie, infrastructuur, (overheids) beleid en stedelijke vernieuwing. Volgens de respondenten houden vooral overheidsinstanties zich bezig met het mooi en aantrekkelijk houden van De Venen. Daarnaast noemt men ook natuurbeschermingsorganisaties. Verder worden particulieren, boeren en landbouworganisaties in mindere mate genoemd. Opvallend is dat de respondenten ervaren dat de boeren en landbouworganisatie een kleine rol spelen in het mooi houden van het landelijk gebied. Een grote meerderheid van de geënquêteerde bewoners geeft aan tevreden te zijn over het onderhoud van het landelijk gebied.

¹ Leven in De Venen: wonen, natuur, rust, openheid en ruimte, cultuurhistorie en landbouw.

² Ontspannen in De Venen: wandelen, fietsen, excursies, kinderactiviteiten, educatie, picknicken en kinderboerderij.

Bijdragen aan het onderhoud

De meningen over het ondersteunen van het onderhoud van het gebied De Venen verschillen aanzienlijk wat betreft de wijze waarop deze ondersteuning tot stand zou moeten komen. Wat niet aanspreekt is het betalen van een extra bijdrage aan het waterschap of aan de gemeente. Bijna de helft van respondenten geeft aan dat lid worden van een vereniging die het onderhoud van het gebied ondersteunt een beetje of heel erg aanspreekt. Gemiddeld zou men 2,6 uur per maand hieraan willen besteden en heeft men er 5,33 euro voor over. Met name het kopen van streekproducten van boeren blijkt de respondenten (75%) aan te spreken. Als voorbeeld is gevraagd naar hoeveel een liter melk extra mag kosten. Gemiddeld zou volgens de respondenten een liter melk 11,81 eurocent per liter meer mogen kosten in vergelijking met een liter gangbare melk in de supermarkt. Het extra betalen aan het waterschap of aan de gemeente spreekt een stuk minder aan (28%). Het bedrag dat men hier gemiddeld voor overheeft is 3,40 euro per maand. Ten slotte blijken de respondenten niet echt enthousiast te zijn over het zelf meehelpen aan het onderhoud van het gebied (41%).

Rol van de boeren en ondernemers in De Venen

Als de boeren zouden verdwijnen uit het landelijk gebied vindt 95% van de respondenten dat jammer. Er is gevraagd aan de respondenten wat ondernemers en boeren in De Venen nog aan zouden kunnen bieden aan bijvoorbeeld activiteiten, voorzieningen, onderhoud, enzovoort. Het blijkt dat men bij ondernemers denkt aan het aanbieden van recreatie en sport, of iets voor kinderen. Ook zaken die te maken hebben met het verbeteren of veranderen van de infrastructuur in het gebied worden genoemd. Wanneer specifiek gevraagd werd naar wat boeren kunnen aanbieden blijkt men toch aan andere activiteiten en voorzieningen te denken. Vooral het organiseren van open dagen en excursies worden genoemd. Daarnaast spreekt ook het aanbieden van (zelfgemaakte) producten de mensen aan.

Hoe nu verder?

Vanuit dit onderzoek zijn aanbevelingen gedaan ter verbetering van het gebied, zoals koppeling van recreatieontspanning aan streekproducten, verduidelijking van de rol van de boer en mogelijke verbredingsactiviteiten. Maar nog belangrijker is dat er bottom-up proactief met de betrokkenen in het gebied aan de gang gegaan wordt vanuit bestaande netwerken en initiatieven in De Venen zelf. Immers de boeren in het gebied zien zelf ook mogelijkheden voor verbreding en het benadrukken van hun rol als hoeder van het landelijk gebied. Dit blijkt ook uit de netwerken en initiatieven die opbloeien in De Venen. Een externe procesbegeleider kan hierbij een rol spelen door de bestaande netwerken en initiatieven op de hoogte te brengen van de uitkomsten van dit rapport zodat zij daar ook mee aan de slag kunnen gaan. De rol van overheid op gemeenteniveau, provinciaal of nationaal niveau is dat zij voorwaardenscheppend bezig moet zijn. Hiervoor is het aan te bevelen dat deze overheden met elkaar om de tafel gaan zitten zodat hun voorwaardenscheppend beleid op elkaar kan worden afgestemd.

1. Inleiding

1.1 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het LEI heeft eerder in opdracht van de directie Noordwest van het Ministerie van LNV een opdracht uitgevoerd naar de wensen van stedelingen als het gaat om het landelijk gebied (Borgstein en Hofsink, 2001). Amsterdam als grote stad aan de rand van het groene hart is hierbij gekozen als pilot. Al bij aanvang van dit onderzoek werd gesteld dat de uitkomsten niet gegeneraliseerd mochten worden richting andere plaatsen. Als reden werd hiervoor genoemd een mogelijk verschil in beleving van het landelijk gebied door stedelingen, bijvoorbeeld in Amsterdam en inwoners in kleinere stedelijke kernen en dorpen.

Daarom heeft de directie Noordwest besloten om een vergelijkbaar onderzoek te doen in kleinere steden, dorpen en kernen in het landelijk gebied. Ook voor deze gebieden heeft de directie Noordwest de vraag gesteld 'wat de maatschappelijke behoefte is als het gaat om het landelijk gebied en hoe kan dat vertaald worden in producten en diensten'. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

'Wat zijn de wensen van de bewoners in De Venen en de stedelingen in de directe omgeving in termen van beelden, producten en diensten van het landelijk gebied De Venen?'

Als studiegebied voor dit onderzoek is gekozen worden voor Mijdrecht als een kleinere stad in De Venen en Kockengen en Nieuwkoop als twee kleinere plaatsen in De Venen (figuur 1.1).

1.2 Aanpak

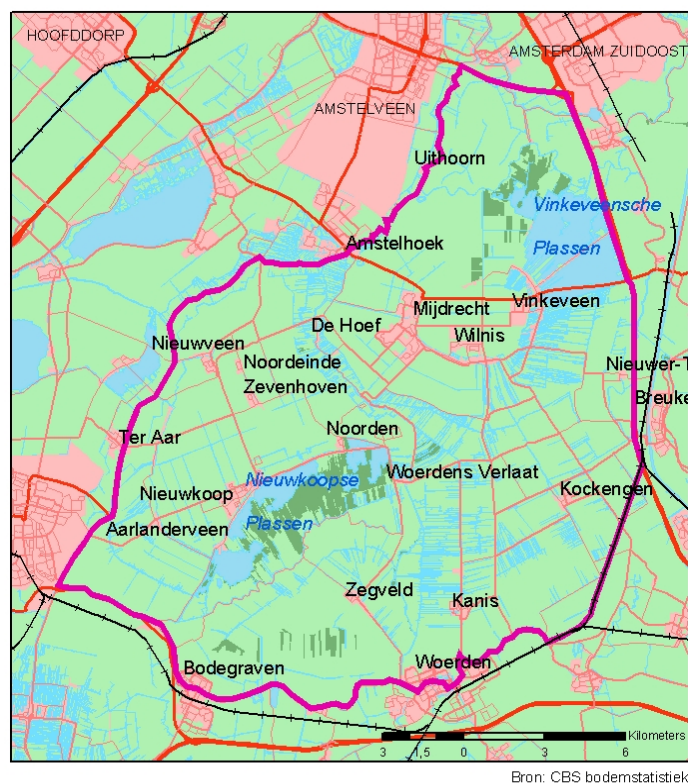
Aan de hand van een beknopte literatuurstudie aangevuld met de ervaringen uit het eerder uitgevoerde onderzoek in Amsterdam zijn er gesprekken gevoerd met een aantal mensen over het gebied De Venen. Dit heeft geresulteerd in een enquête die is uitgedeeld in het gebied De Venen en vervolgens door middel van SPSS is verwerkt.

In het gebied zijn 1500 enquêtes uitgedeeld in drie kernen in De Venen, te weten Mijdrecht, Nieuwkoop en Kockengen. Net als bij het Amsterdam onderzoek is de enquête uitgedeeld op plaatsen waar veel mensen bij elkaar komen: winkelcentra en/of markten. Bij het uitdelen is gevraagd of men woonachtig is in één van de drie eerder genoemde kernen, men wel eens naar het landelijk gebied gaat en zo ja of men mee zou willen doen met het onderzoek. Uiteindelijk is 26% van de enquêtes teruggestuurd naar het LEI. Voor verdere details, zie bijlage 1.

Ook is er in juni 2002 een bijeenkomst geweest op het Praktijk Centrum Zegveld waarbij de eerste uitkomsten zijn gepresenteerd aan een groep boeren en beleidsmensen (zie bijlage 2).

1.3 Opbouw van het rapport

Dit rapport begint met een korte beschrijving van probleemstelling, onderzoeksvraag en aanpak. Vervolgens worden in hoofdstuk 2 de uitkomsten van het bewonersonderzoek beschreven. Dit rapport eindigt met conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 3

Figuur 1.1 Gebied De Venen

2. Landelijk gebied De Venen

2.1 Inleiding

De respondenten is gevraagd om in hun eigen woorden weer te geven hoe voor hen een landelijk gebied eruit ziet. Hierbij zijn vele verschillende aspecten genoemd, waarbij sommige mensen een aantal steekwoorden gebruiken om het landelijk gebied te typeren terwijl anderen meer een beschrijving geven.

Een landelijk gebied wordt gezien als een open en weids gebied waarin de natuur een centrale rol speelt. Groen, weilanden, flora en fauna zijn bewoordingen die erg vaak zijn gebruikt. Enerzijds is het landelijk gebied een plek waar men dan ook gebruik van maakt om te genieten van de natuur en de rust die er is. Anderzijds vormen deze rust en natuur het decor om activiteiten in te ondernemen, met name wandelen en fietsen. Een belangrijk element dat in veel antwoorden terugkomt is de rol van de landbouw. Een landelijk gebied wordt getypeerd door de agrarische bestemming. Vee in de weiden en de karakteristieke boerderijen dragen bij aan de sfeer die het landelijk gebied zo kenmerkt. Een landelijk gebied wordt tenslotte nog veelal beschreven als een gebied waar weinig bebouwing, weinig industrie en weinig verkeer is.

2.2 Kenmerken van het gebied

Wanneer aan de respondenten gevraagd wordt naar de belangrijkste kenmerken van een landelijk gebied dan noemen zij vooral de natuur en de rust (zie tabel 2.1). Wanneer er specifiek naar kenmerken voor het landelijk gebied De Venen wordt gevraagd, worden ook andere kenmerken genoemd. Zo is 'water' duidelijk het belangrijkste kenmerk van De Venen. Ook wordt het gebied De Venen vaker gekenmerkt als een agrarische productieruimte dan een landelijk gebied in het algemeen.

Tabel 2.1 Kenmerken van landelijk gebied algemeen en De Venen in het bijzonder

Kenmerk	Landelijk gebied algemeen (%)	De Venen (%)
Water(rijk)	32	90
Agrarische productieruimte	33	53
Natuur (flora)	76	34
Ruimte	27	21
Kleine steden	0	17
Polder(gebied)	0	16
Recreatiemogelijkheden	0	10
Rust	48	9

(n=336)

Uitspraken over de functie van een landelijk gebied, liggen in het verlengde van de kenmerken. Bijna 90% van de respondenten noemt een functie die te maken heeft met het landelijk gebied als plek waar agrariërs werken en produceren. De agrarische productie wordt vaak als functie genoemd, aangevuld met een recreatieve of natuurfunctie. Deze laatste twee functies hoeven niet per definitie door boeren uitgevoerd te worden.

Naast een beschrijving van de huidige kenmerken van het landelijk gebied De Venen, zijn er ook aan aantal aspecten en voorzieningen waarvan men vindt dat die ontbreken of te weinig aanwezig zijn in het gebied. Op de vraag of men iets mist in het landelijk gebied De Venen geeft 58% van de respondenten aan wel wat te missen. Van deze respondenten die iets missen in het gebied geeft bijna de helft aan met name recreatieve voorzieningen ¹ te missen. Bijna net zoveel mensen (47%) geeft aan infrastructurele voorzieningen ² te missen. Daarnaast worden ook natuur en groenvoorzieningen ³ gemist (36%).

Wanneer we verder kijken, blijken er ook oplossingen te zijn aangedragen door de respondenten die iets missen. Hierbij is onderscheid gemaakt naar twee mogelijkheden. Allereerst is gekeken naar wie er verantwoordelijk zou moeten zijn voor het oplossen van het gemist en vervolgens is ook nog beschreven hoe dit gemis zou kunnen worden opgelost, als dit al mogelijk is, (tabel 2.2).

Wat betreft oplossingen voor recreatievoorzieningen en infrastructuur blijkt uit tabel 2.2 blijkt dat men met name actie verwacht van de overheid. Voor de gemeentelijke overheid blijkt men hier een duidelijke taak te zien. Wanneer wordt gekeken naar natuur en groen, blijkt men het ook wel veel van de overheid te verwachten maar daarnaast blijkt dat men hier ook iets verwacht van de vereniging voor Natuurmonumenten. Ook blijkt dat 12% het zeer somber inziet en geen oplossing mogelijk acht voor het missen van natuur en groen in De Venen.

Wanneer nu wordt gekeken naar mogelijke oplossingen die worden aangedragen voor wat men mist in het gebied wordt toch ook weer sterk ingezet op het missen van natuur en groen. Uit tabel 2.3 blijkt dat 21% van de geënquêteerde bewoners vindt dat er meer groen moet worden aangeplant ter compensatie van wat is weggegaan in de loop der jaren. Daarnaast noemt men veel zaken waardoor er meer recreatiemogelijkheden komen in het gebied, en ook de toegankelijkheid van de recreatiegebieden zou beter kunnen. Daarnaast worden ook nog veel suggesties gedaan die te maken hebben met het verbeteren van de infrastructuur zodat je ook op een makkelijke manier met auto, fiets, te voet of met openbaar vervoer bij de recreatiegebieden kunt komen.

¹ Recreatieve voorzieningen: onder andere toegankelijkheid recreatiegebieden, recreatiemogelijkheden, skeelerpaden, horeca, watersportmogelijkheden, zwembad, kindervoorzieningen, sportmogelijkheden, kunst/ film, aanlegplaatsen voor boten enzovoort.

² Infrastructurele voorzieningen: onder andere voldoende en goed onderhouden fiets- en wandelpaden, goede routes, bankjes, picknickplaatsen, goed openbaar vervoer, bewegwijzering, afvalbakken, parkeerplaatsen, bruggen enzovoort.

³ Groenvoorzieningen: onder andere geriefbosjes, bos, graslanden, wetlands, parken, meer natuur en groen, bomen, 'oernatuur', moerassen, natuurwetenschappelijke waarden enzovoort.

Tabel 2.2 Welke actor/partij kan het gemis oplossen volgens de respondenten?

	Recreatievoorzieningen	Infrastructuur	Natuur en groen
Gemeente	49	50	25
Provincie	15	22	20
(Rijks)overheid	8	6	11
Natuurmonumenten	5	4	15
Boeren	1	2	5
ANWB	1	4	2
Staatsbosbeheer	3	2	6
Geen oplossing meer mogelijk	4	1	12
Overige	14	9	4

(n=195)

Tabel 2.3 Hoe kan het gemis opgelost worden?

	%
Meer groen, aanplanten	21
Meer recreatiemogelijkheden	15
Verbeteren infrastructuur	13
Recreatiegebieden ontsluiten	11
Geen verstedelijking	8
Aankopen gebieden	6
Bewegwijzering, bebording	5
OV verbeteren	4
Activiteiten voor jongeren	3
Overige	14

(n=195)

De huidige kenmerken, aspecten en voorzieningen in De Venen gaan ook gepaard met kleine irritaties. Van de geënquêteerde bewoners geeft 66% aan zich ergens aan te storen in het gebied De Venen. Hierbij moet dan vooral gedacht worden aan verkeersoverlast (28%) naast geluidsoverlast en de infrastructuur met respectievelijk 16% en 15%. Uit de enquête blijkt dat in Nieuwkoop meer geënquêteerden zich storen aan iets (72%) terwijl dat in Kockengen beduidend lager is met 56% van de geënquêteerden.

2.3 Veranderingen in het gebied

Ruim driekwart (77%) van de respondenten geeft aan dat het gebied De Venen in de afgelopen 10 jaar is veranderd. Met name de oprukkende bebouwing c.q. verstedelijking van het gebied scoort hierbij hoog. Dit wordt door 79% van de respondenten genoemd, zie tabel 2.4. Daarnaast, en wellicht in het verlengde hiervan, wordt ook genoemd dat er meer verkeer is gekomen (21%) en dat er minder ruimte is voor de landbouw dan 10 jaar gele-

den (13%). Verder is er ook aandacht voor de natuur, waar enerzijds wordt aangegeven dat deze in de afgelopen 10 jaar is verbeterd, en anderzijds dat de natuur juist wordt bedreigd.

Tabel 2.4 Wat is er de afgelopen 10 jaar veranderd in het landelijk gebied De Venen

Verandering	%
Verstedelijking	79
Meer verkeer	21
Minder landbouw	13
Betere natuurvoorzieningen	11
Meer recreatiemogelijkheden	10

(n=259)

Over de veranderingen die de respondenten de afgelopen 10 jaar in De Venen hebben zien gebeuren, denkt men niet echt positief (zie tabel 2.5). Slechts 21% vindt de veranderingen positief terwijl bijna de helft van de respondenten er negatief over denkt.

Tabel 2.5 Mening over veranderingen van de afgelopen 10 jaar in De Venen

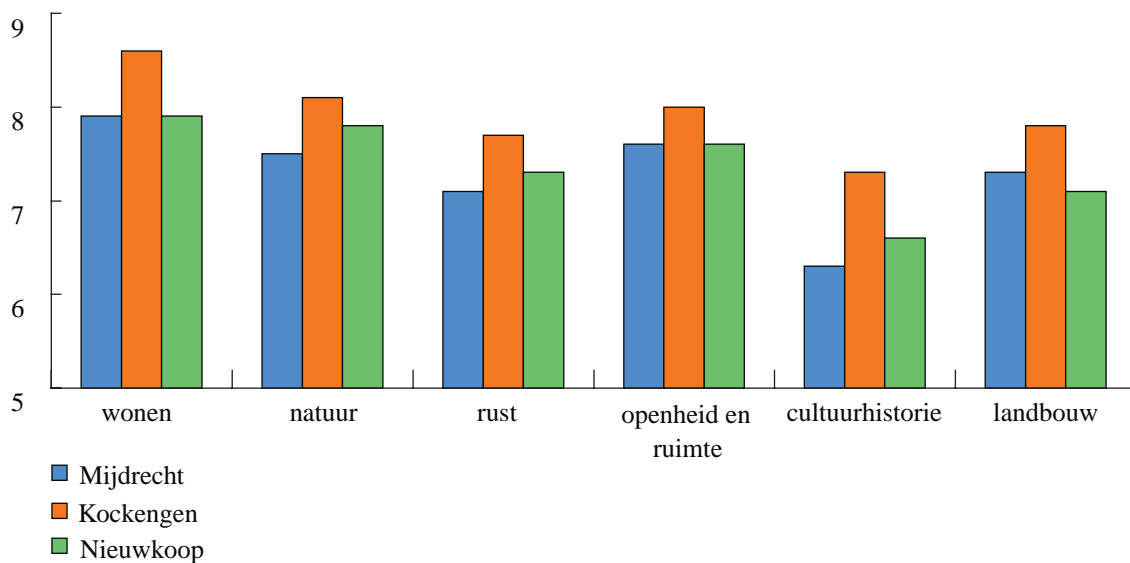
Mening over veranderingen	%
Zeer positief	7
Positief	14
Niet positief/niet negatief	31
Negatief	37
Zeer negatief	11

(n=259)

Aan de respondenten is tevens gevraagd wat zij zouden willen dat er nooit verandert in De Venen. Deze vraag is soms beantwoord door middel van kernachtige omschrijvingen, uitgebreide beschrijvingen of door steekwoorden. Drie aspecten werden veelvuldig genoemd. Allereerst is daar het boerenbedrijf en alles wat er mee samenhangt. Hieraan wordt kennelijk veel waarde gehecht door de respondenten. Het vee in de weilanden, de boerderijen en stallen, de agrarische activiteiten en de boeren zelf moeten blijven. Het tweede aspect dat wordt genoemd als iets dat zeker niet moet veranderen is de natuur in het gebied, het karakteristieke landschap dat hoort bij poldergebieden en het water. Ten slotte wil men ook dat de recreatiemogelijkheden die er nu al zijn niet verdwijnen. Met name het plasseengebied en de recreatievormen die hierbij horen blijken voor veel mensen belangrijk te zijn. Daarbij wil men ook dat de mogelijkheden voor wandelen en fietsen in stand blijven.

2.4 Rapportcijfers voor De Venen

Over het algemeen zijn de cijfers die zijn gegeven voor de verschillende aspecten van het landelijk gebied De Venen allemaal (ruim) voldoende. De aspecten waarvoor cijfers zijn gegeven zijn onderverdeeld in twee groepen met samenhangende thema's. Het eerste is 'leven in De Venen' ¹ en het tweede 'ontspannen in De Venen' ² (zie de figuren 2.1 en 2.2). Voor 'leven in De Venen' wordt gemiddeld een 7,4 gegeven, terwijl 'ontspannen in De Venen' met een 6,7 iets lager scoort. Opvallend is dat de geënquêteerde inwoners uit Kockengen voor alle aspecten gemiddeld een hoger cijfer geven dan de geënquêteerde inwoners uit Mijdrecht. Bij 'leven in De Venen' scoort wonen het hoogste met gemiddeld een 8, terwijl cultuurhistorie het laagste scoort met gemiddeld een 6,5.

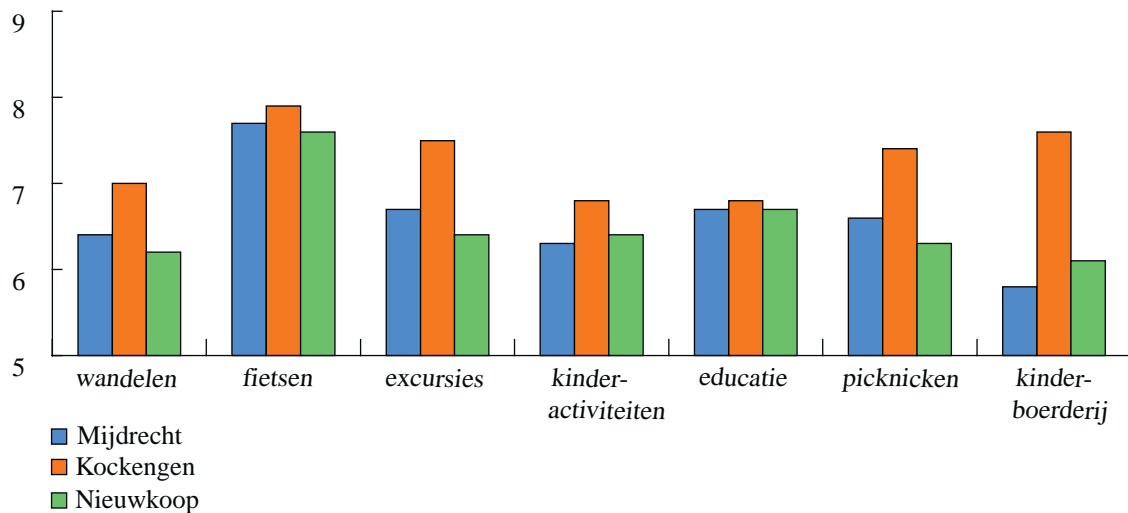

Figuur 2.1 Rapportcijfer voor aspecten van 'leven in De Venen'

Bij 'ontspannen in De Venen' scoort fietsmogelijkheden het hoogste met gemiddeld een 7,7. Daarnaast scoort kinderboerderij het laagst met een 6,1 als rapportcijfer. Bij de rapportcijfers voor 'ontspannen in De Venen' blijken grotere verschillen te zijn in cijfers tussen de geënquêteerde inwoners uit de verschillende plaatsen dan bij 'leven in De Venen'.

¹ Leven in De Venen: wonen, natuur, rust, openheid en ruimte, cultuurhistorie en landbouw.

² Ontspannen in De Venen: wandelen, fietsen, excursies, kinderactiviteiten, educatie, picknicken en kinderboerderij.

Figuur 2.2 Rapportcijfer voor aspecten van 'ontspannen in De Venen'

2.5 Activiteiten en uitgaven in het gebied

Fietsen wordt door 84% van de bevolking gedaan, terwijl wandelen en watersport door ongeveer de helft van de bevolking wordt gedaan. In tabel 2.6 is het percentage weergegeven van de bevolking dat de activiteit beoefent. Daarnaast is ook het gemiddeld aantal keren per jaar dat men de activiteit onderneemt, weergegeven. Wandelen wordt het meeste gedaan, met 73 keer per jaar, gevolgd door fietsen en sporten met respectievelijk 51 en 42 keer. Ook is gevraagd naar het aantal personen waarmee men een bepaalde activiteit onderneemt. Dit is meestal met 2 à 3 personen. Wandelen doet men gemiddeld met het minste aantal personen, en uitgaan met de grootste 'groep'. De gemiddelde uitgaven per persoon per activiteit is weergegeven in de laatste kolom van tabel 2.6.

Tabel 2.6 Activiteiten in De Venen

Activiteit	%	Gem. aantal maal per jaar	Gem. uitgaven p.p. in euro
Fietsen	84	51	6,32
Wandelen	51	73	4,31
Watersport	47	12	25,95
Recreatie algemeen	26	16	20,20
Sporten	24	42	15,63
Zwemmen	17	15	5,77
Natuurgerichte recreatie	9	30	2,71
Uitgaan	7	11	24,88

(n=336)

Op basis van deze gegevens kunnen de totale uitgaven van de bevolking worden uitgerekend bij de activiteiten die men onderneemt in De Venen. Hiertoe is het percentage van de

bevolking van 20 jaar en ouder genomen dat deelneemt aan de activiteit, en is dit vermenigvuldigd met de gemiddelde jaarlijkse frequentie van de activiteiten en met de gemiddelde uitgaven per persoon per activiteit.

Bijvoorbeeld activiteit fietsen:

84% van 22622 (inwoners Kockengen, Mijdrecht en Nieuwkoop van 20 jaar en ouder)

= 19002 * 51 (gemiddelde jaarlijkse frequentie van fietsen)

= 969.126 * 6,32 euro (gemiddelde uitgaven per persoon per fietstocht)

= 6.124.876,32 euro

Dus: 19.000 bewoners maakt wel eens een fietstocht. In totaal worden er 969.126 fietstochten ondernomen en daarbij wordt in totaal 6.124.876,32 euro besteed.

Op dezelfde wijze is voor de andere activiteiten berekend wat de totale bestedingen zijn. In tabel 2.7 zijn al deze bedragen weergegeven. Wanneer alle bestedingen per activiteit bij elkaar worden opgeteld komt er een totaalbedrag aan bestedingen uit van 19.470.044 euro per jaar. Opvallend is echter dat volgens de uitkomsten van de enquête de bestedingen per activiteit hoger zijn dan bij de gegevens van het CBS.¹ Het verschil tussen de bestedingen op basis van de enquête en de CBS-gegevens is een factor 2,5. Waarschijnlijk is hier sprake van een overschatting door de respondenten.

Tabel 2.7 *Uitgaven per activiteit en totaal, op basis van enquête en CBS*

Activiteit	Totale uitgaven (op basis van enquête)	Totale uitgaven (op basis van CBS)	Enquête	CBS
Fietsen	6.127.522	2.334.713	6,32	2,40
Wandelen	3.633.018	2.404.146	4,31	2,85
Watersport	3.311.490	784.666	25,95	6,15
Recreatie algemeen	1.900.971	676.290	20,20	7,18
Sporten	3.564.519	902.790	15,63	3,95
Zwemmen	333.005	149.459	5,77	2,59
Natuurgerichte recreatie	166.025	130.765	2,71	2,14
Uitgaan	433.494	284.403	24,88	16,32
Totaal	19.470.044	7.666.692		

Naast uitgaven per activiteit is er ook gevraagd naar uitgaven per categorie (tabel 2.8). De gemiddelde uitgaven in euro's per categorie is het hoogste (17,90 euro) voor huren van een boot, kano of iets anders. Ook horeca scoort hoog met gemiddeld 16,30 euro. Het kopen van producten gebeurt gemiddeld 24 maal per jaar terwijl uitgaven aan horeca ongeveer 15 maal per jaar plaatsvinden.

Ook hier is de participatie van de bevolking bekend evenals het gemiddeld aantal malen per jaar dat men iets uitgeeft per categorie en ook het gemiddelde besteedde bedrag

¹ Dagrecreatie 1995/1996, CBS, 1997

per categorie. Wederom zijn de totale bestedingen in het gebied worden uitgerekend ¹. Dit bedrag komt meer overeen met het gecorrigeerde totaalbedrag voor de activiteiten zoals berekend volgens de CBS-cijfers in tabel 2.7. In tabel 2.8 zijn de totale bestedingen per categorie weergegeven evenals het totaal bedrag, zijnde 6.101.362 euro.

Tabel 2.8 *Uitgaven per activiteit*

Activiteit	%	Gem. aantal maal per jaar	Gem. uitgaven in euro's	Totaal in euro's
Horeca	80	14,21	16,30	4.191.820
Entrees	20	3,91	7,39	130.732
Huur	23	3,75	17,90	349.255
Excursies	9	2,02	5,34	21.961
Kopen producten	26	16,04	14,92	1.407.594
Totaal				6.101.362

(n=336)

2.6 Onderhoud van het gebied

Op de vraag of men een idee heeft wat er in De Venen gedaan wordt om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden, geeft 54% aan wel een idee te hebben. Het blijkt dat de respondenten uit Nieuwkoop meer dan gemiddeld een idee hebben van wat er in het gebied gebeurt (zo'n 62%).

Op de vraag wat er volgens de geënquêteerde bewoners in het gebied wordt gedaan om De Venen mooi en aantrekkelijk te houden, zijn veel antwoorden gegeven (zie tabel 2.9).

Tabel 2.9 *Wat wordt er in De Venen gedaan om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden*

Acties	%
Flora onderhoud	54
Natuurbeheer	40
Recreatiemogelijkheden	14
Infrastructurele ontwikkeling	12
Overheidsmaatregelen	10

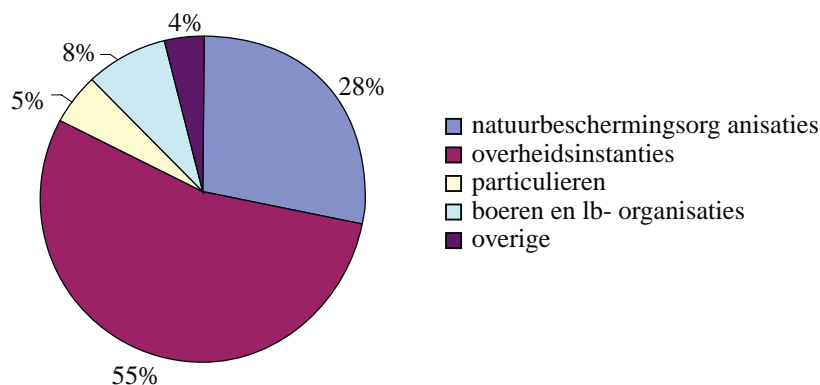
(n=181)

Meer dan de helft van de respondenten die weten dat er iets gedaan wordt om De Venen mooi en aantrekkelijk te houden, geeft aan dat er veel onderhoud wordt gedaan met

¹ bijvoorbeeld voor de horeca: 0,80 * 22622 inwoners * gemiddeld aantal maal per jaar van 14.21 * gemiddeld uitgaven van 16,30 euro = 4.191.820

betrekking tot de flora in het gebied. Uit tabel 2.9 blijkt dat ook een grote groep ziet dat er natuurbeheer plaatsvindt. Wanneer het om het mooi en aantrekkelijk houden van het gebied gaat, worden duidelijk veel zaken genoemd die met de natuur, flora en fauna in het gebied te maken hebben. Daarnaast worden ook aspecten genoemd die te maken hebben met recreatie, infrastructuur, overheidsbeleid en stedelijke vernieuwing.

Op de vraag wie zich bezighouden met het mooi en aantrekkelijk houden van De Venen konden meerdere antwoorden worden gegeven (zie figuur 2.3). Van alle antwoorden die werden gegeven, werd in meer dan de helft van de gevallen een overheidsinstantie genoemd (vooral gemeente en overheid). Daarnaast werden ook vele natuurbeschermingsorganisaties ¹ genoemd (28%). Verder werden nog particulieren, boeren en landbouworganisaties genoemd.

Figuur 2.3 Wie houden zich bezig met het mooi en aantrekkelijk houden van De Venen in percentage van het totale aantal antwoorden (meerdere antwoorden mogelijk) (n=181)

Een grote meerderheid van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over het onderhoud (zie tabel 2.10).

Tabel 2.10 Tevredenheid over het onderhoud van De Venen

Mate van tevredenheid	%
Zeer tevreden	4
Tevreden	66
Niet tevreden/ niet ontevreden	21
Ontevreden	8
Zeer ontevreden	2

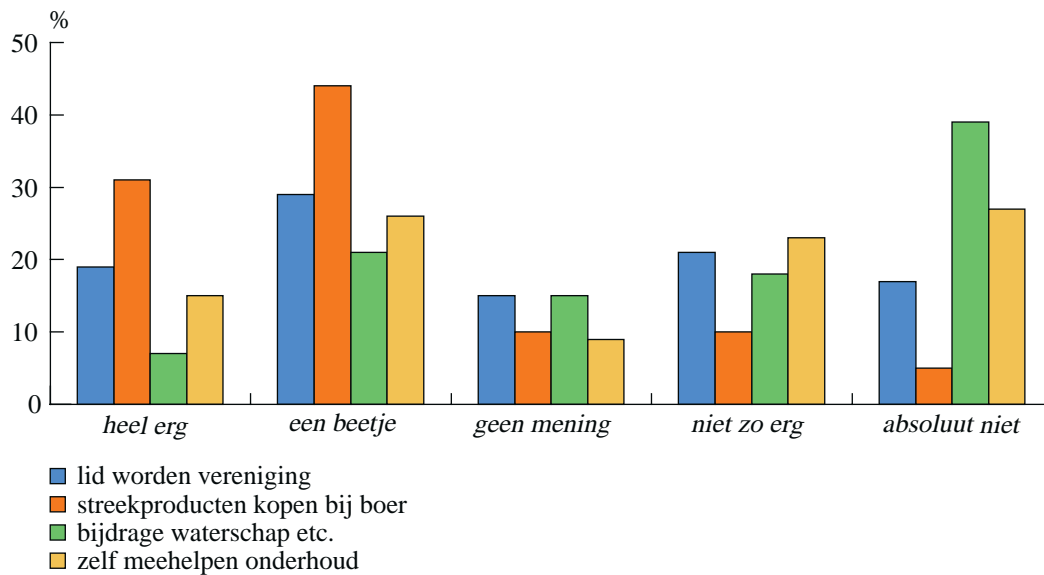
(n=336)

¹ Natuurbeschermingsorganisaties: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, natuurgroep Kockengen, IVN, milieugroeperingen, natuurbeheer, vogelbescherming etcetera

Nadat de respondenten hun mening hebben gegeven over het huidige onderhoud in De Venen is ook gevraagd naar wat er volgens hen in de toekomst gedaan moet worden om De Venen mooi en aantrekkelijk te houden. Veel respondenten reageren op deze vraag met de opmerking dat men het gebied vooral moet laten zoals het nu is, en moet doorgaan met hoe De Venen nu onderhouden wordt. Daarnaast worden er suggesties gedaan om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden. Deze suggesties hebben betrekking op vijf verschillende aspecten van het landelijk gebied. Allereerst vindt men dat de boerenbedrijven in het gebied behouden moeten blijven. Het instandhouden van het landelijke karakter van De Venen is belangrijk voor de kwaliteit van het gebied. Verder moet met name de flora en fauna in het gebied in stand blijven en beschermd worden. Er moet sprake zijn van een goede ecologische samenhang waarbij groenvoorziening en natuurbescherming centraal staan. Een derde aspect dat van belang is om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden, is de diversiteit aan rust en ruimte. Door een goed verkeersbeleid, waaronder het beperken van het verkeer kan de rust in het gebied worden gewaarborgd. Ook moet ervoor worden gezorgd dat het gebied schoon gehouden wordt. Een volgend aspect is recreatie. Enerzijds wil men dat er meer mogelijkheden voor recreatie worden ontwikkeld, om het gebied mooi en aantrekkelijk te maken, terwijl men anderzijds wil dat het wel rustige recreatie is. Hier en daar noemt men zelfs dat minder recreanten en toeristen zou moeten kunnen. Wat betreft nieuwe mogelijkheden voor recreatie wordt gedacht aan mogelijkheden voor wandelen en fietsen, meer mogelijkheden voor recreatie op en aan het water, en een zwembad. Ten slotte worden er nog suggesties gedaan om de infrastructuur in het gebied te verbeteren. Onder andere verbetering van fiets- en wandelpaden maar ook mogelijkheden voor parkeren en picknicken worden genoemd. Ook verbetering van de bereikbaarheid per openbaar vervoer is wenselijk.

2.7 Ondersteunen van het onderhoud

De meningen over het ondersteunen van het onderhoud van het gebied De Venen verschillen aanzienlijk wat betreft de wijze waarop deze ondersteuning tot stand zou moeten komen (zie figuur 2.4). Het blijkt dat met name het kopen van streekproducten bij de boer de respondenten het meeste aanspreekt. Wat niet aanspreekt is het betalen van een extra bijdrage aan het waterschap of aan de gemeente, zodat deze weer financieel kunnen bijdragen aan het onderhoud van De Venen.

Figuur 2.4 Mening over het steunen van het onderhoud van het gebied De Venen per mogelijkheid (n=336)

Lid worden van een vereniging die het onderhoud van het gebied ondersteunt

Bijna de helft van respondenten geeft aan dat het lid worden van een vereniging die het onderhoud van het gebied ondersteunt een beetje of heel erg aanspreekt. Hieraan zou men gemiddeld 2,6 uur per maand hieraan willen besteden en heeft men er gemiddeld 5,33 euro voor over.

Het kopen van (zelfgemaakte) streekproducten van boeren (bijvoorbeeld melk)

Met name het kopen van streekproducten van boeren blijkt de respondenten aan te spreken. Driekwart van de respondenten geeft aan dat dit hen een beetje of zelfs heel erg aanspreekt. Wanneer nu is gevraagd wat een streekproduct extra mag kosten, is als voorbeeld gevraagd naar hoeveel een liter melk uit de streek extra mag kosten ten opzichte van gangbare melk in de supermarkt. Gemiddeld kwam dit bedrag op 11,81 eurocent per liter extra. Bij een gemiddelde prijs van 65 eurocent per liter in de supermarkt, blijkt een groot deel van de respondenten 18% meer voor melk uit de streek over te hebben.

Een extra bijdrage betalen aan het waterschap of aan de gemeente

Het extra betalen aan het waterschap of aan de gemeente spreekt een stuk minder aan. 28% van de respondenten geeft aan dat dit een beetje of heel erg aanspreekt. Het bedrag dat zij hier gemiddeld voor over hebben, is 3,40 euro per maand.

Zelf meehelpen aan het onderhouden van het gebied

Tenslotte heeft nog eens 41% van de respondenten aangegeven dat het zelf meehelpen aan het onderhoud van het gebied voor hen ook nog een mogelijkheid is. Zij zouden dan gemiddeld zo'n 5 uur per maand aan onderhoud willen besteden.

In de enquête is ook aan de respondenten gevraagd waarom men het onderhoud eventueel niet wenst te ondersteunen. Wanneer men heeft aangegeven dat men geen bijdrage wil le-

veren aan het onderhoud in wat voor een vorm dan ook (n=132) dan wordt als belangrijkste reden gegeven dat men al belasting betaalt. Ook vindt men kennelijk dat dit een taak van de overheid is. In tabel 2.11 zijn ook de andere genoemde redenen weergegeven.

Tabel 2.11 Redenen waarom men niet het onderhoud wil ondersteunen

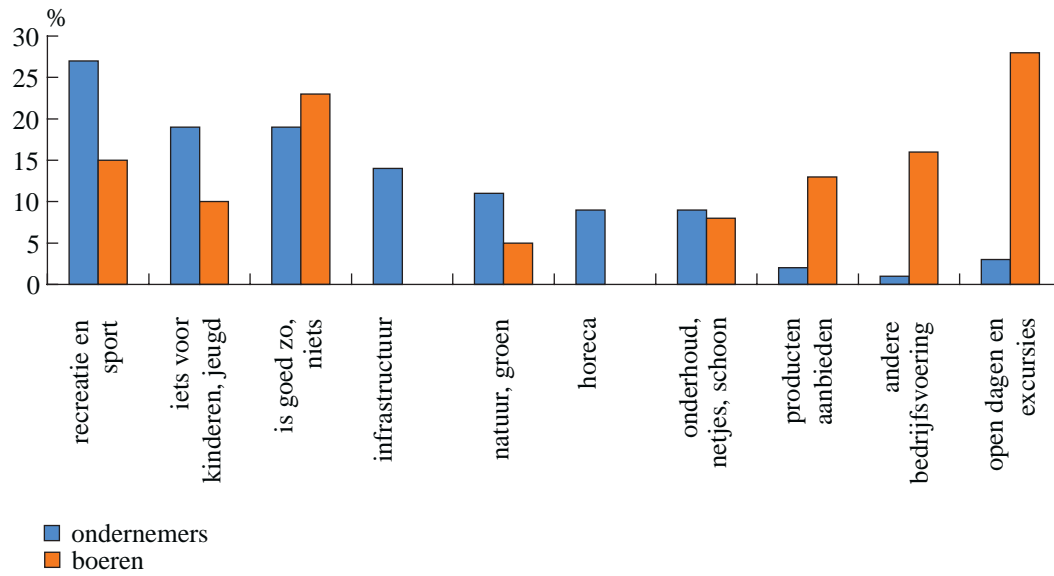
Reden	%
Betaal al belastinggeld	52
Is een taak van de overheid	22
Eigen omgeving schoonhouden	7
Er wordt fout besteed	7
Geen vertrouwen in goede besteding	6
Ben al lid van.....	3
Niet nodig, de boeren onderhouden al	3
Overige	17

n=132

2.8 Rol en mogelijkheden voor boeren en ondernemers

Als de boeren zouden verdwijnen uit het landelijk gebied vindt 95% van de geënquêteerde bewoners in De Venen dat jammer. Er is gevraagd aan de respondenten wat ondernemers en boeren in De Venen nog aan zouden kunnen bieden aan bijvoorbeeld activiteiten, voorzieningen, onderhoud, enzovoort. In fig. 2.5 is weergegeven waar men zoal aan dacht voor zowel ondernemers als boeren. Het blijkt dat men wat betreft ondernemers in het algemeen vooral denkt aan het aanbieden van recreatie en sport, of iets voor kinderen. Ook zaken die te maken hebben met het verbeteren of veranderen van de infrastructuur¹ in het gebied zijn regelmatig genoemd. Wanneer specifiek gevraagd werd naar wat boeren kunnen aanbieden blijkt men toch aan andere activiteiten en voorzieningen te denken. Met name het organiseren van open dagen en excursies blijkt hoog te scoren. Daarnaast is ook het aanbieden van (zelfgemaakte) producten een mogelijkheid die de mensen aanspreekt. Er zijn tevens veel suggesties gedaan die te maken hebben met een andere bedrijfsvoering van de boeren waarbij meer rekening gehouden wordt met de wensen van de burger en consument ten aanzien van natuur en dier.

¹ Infrastructuur: fietspaden, beter openbaar vervoer, picknickplekken, bankjes, afvalbakken, bereikbaarheid kernen en winkels, enzovoort.

Figuur 2.5 Activiteiten en voorzieningen die boeren en ondernemers kunnen aanbieden in het landelijk gebied De Venen

3. Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Op basis van de voorafgaande hoofdstukken kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

Kenmerken van het gebied

- Natuur en rust zijn belangrijke kenmerken van een landelijk gebied. Specifiek voor het landelijk gebied De Venen wordt daarbij ook gedacht in termen van water(rijk) en agrarische productieruimte.
- Als de belangrijkste functie van een landelijk gebied wordt gedacht aan een 'plek waar agrariërs kunnen produceren' gevolgd door 'het bieden van ruimte voor natuur en recreatie'.
- De recreatieve, infrastructurele en natuur/groenvoorzieningen zouden beter kunnen in het gebied.
- Bij de verbeteringen van de voorzieningen wordt vooral een rol gezien voor de gemeentelijke overheid gevolgd door de provinciale overheid.
- De verbeteringen kunnen vorm krijgen door meer groen aan te planten, meer recreatiemogelijkheden te ontwikkelen, verbetering van de infrastructuur en het ontsluiten van recreatiegebieden.
- De geënuquëeerden storen zich aan geluidsoverlast naast de bestaande beperkingen in de infrastructuur.

Veranderingen in het gebied

- De afgelopen 10 jaar zijn er met name veranderingen opgetreden door de toenemende verstedelijking. Ook is er meer verkeer gekomen en is de positie van de landbouw minder belangrijk geworden.
- Over de gesignaleerde veranderingen is men over het algemeen niet zo te spreken.
- Kijkend naar de toekomst, willen de respondenten in ieder geval niet dat het boerenbedrijf als hoeder en vormgever van het landelijk gebied verdwijnt. Daarnaast mogen de karakteristieke natuur die bepalend is voor het landschap en de recreatiemogelijkheden in een waterrijke omgeving niet verloren gaan.

Rapportcijfers voor het gebied

- Het leven in De Venen waarbij gedacht wordt in termen van wonen, natuur, rust, openheid en ruimte, cultuurhistorie en landbouw krijgt een 7,4 als rapportcijfer. Kockengen geeft een hoger rapportcijfers dan de andere 2 gemeenten.
- Ontspannen in De Venen in termen van wandelen, fietsen, excursies, kinderactiviteiten, educatie, picknicken en kinderboerderij krijgt van de respondenten gemiddeld een 6,7 als rapportcijfer. Ook hier geeft Kockengen een hoger rapportcijfer dan de andere 2 gemeenten.

Activiteiten en uitgaven in het gebied

- Wandelen is de populairste activiteit gevolgd door fietsen en sporten.
- Uit de enquête blijkt dat bijna 20 miljoen euro aan bestedingen gedaan wordt als er activiteiten in het gebied worden ondernomen. Wanneer we dit vergelijken met CBS-cijfers, blijkt dat de respondenten hun uitgaven per persoon per bezoek overschatten. Volgens de CBS-cijfers liggen de gemiddelde bestedingen per activiteit substantieel lager waardoor het totaal bedrag aan bestedingen ook eerder zou uitkomen op zo'n 7,5 miljoen euro.
- Belangrijkste activiteiten qua omvang van bestedingen zijn watersport, recreatie en uitgaan met een gemiddeld uitgave van zo'n 20-25 euro per persoon per keer.
- Wanneer er niet gevraagd wordt naar activiteit maar specifiek naar de uitgaven uitgesplitst naar de hoofdcategorieën horeca, entrees, huur, excursies en kopen producten, blijken de respondenten een totaal van ruim 6 miljoen euro te besteden (gemiddeld zo'n 265 euro per jaar per persoon ouder dan 20 jaar). Dit bedrag komt dicht bij het door het CBS berekende bedrag.
- De belangrijkste bestedingscategorieën zijn horeca, huur en kopen van producten met een gemiddelde uitgave van zo'n 15-17 euro per persoon per keer.

Onderhoud van het gebied

- Meer dan de helft van de respondenten heeft een idee wat er allemaal gedaan wordt om De Venen mooi te houden. Men denkt dan vooral aan natuuronderhoud en natuurbeheer.
- Het onderhoud om het gebied mooi en aantrekkelijk te houden, gebeurt vooral door overheidsorganisaties gevolgd door natuurbeschermingsorganisaties.
- De rol van de boeren bij het onderhoud van het gebied wordt maar door weinig respondenten, 8%, genoemd terwijl met het boerenbedrijf wel als hoeder en vormgever van het landelijk gebied ziet.
- Uit de enquête blijkt dat slechts een kleine groep, 10%, ontevreden is over het onderhoud.
- Om ook voor de toekomst De Venen mooi te houden, zal er aandacht besteed moeten worden aan de boerenbedrijven die mede bepalend zijn voor de kwaliteit en de instandhouding van het gebied. Ook de flora en fauna naast diversiteit aan rust en ruimte worden gezien als belangrijke aspecten van het gebied die het koesteren waard zijn. Ook de recreatiemogelijkheden en daarmee samenhangend een verbetering van de infrastructuur worden genoemd door de respondenten.

Ondersteunen van het onderhoud

- Kopen van streekproducten met een gemiddelde meerprijs van zo'n 12 eurocent voor bijvoorbeeld een liter melk uit de streek ten opzichte van gangbare melk in de supermarkt, blijkt de meest gewenste vorm van financiële ondersteuning voor het gebied te zijn, gevolgd door lid worden van een vereniging. Dit lidmaatschap zou dan gemiddeld zo'n 5 euro per jaar mogen kosten naast een gemiddelde maandelijkse inzet van 2,6 uur.
- Het betalen van een financiële bijdrage via waterschap of gemeentelijke belasting wordt niet echt wenselijk geacht.

- Respondenten die het onderhoud niet wensen te ondersteunen met geld of arbeid geven hiervoor als belangrijkste reden dat zij al belasting betalen of dat het een taak van de overheid is.

Rol en mogelijkheden voor boeren en ondernemers in het gebied

- De respondenten benadrukken nog een keer dat het jammer zou zijn als de boeren uit het gebied zouden verdwijnen.
- De respondenten zien ook mogelijkheden voor de boeren om geld te verdienen in de zin van open dagen, excursies en de verkoop van (zelfgemaakte) producten.
- Voor ondernemers wordt ook een rol gezien als het gaat om recreatie en sport of iets voor kinderen.

3.2 Aanbevelingen

Voor het gebied De Venen kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan:

In stand houden van het gebied: als doel en decor

Uit het onderzoek blijkt dat men tevreden is over het landelijk gebied De Venen. Men heeft er ook een duidelijk beeld bij: een waterrijke agrarische productieruimte met ruimtelijke en natuurlijke aspecten. Dat mooie landelijke gebied wil men ook graag zo houden omdat men het gebruikt als doel om naar toe te gaan dan wel als decor om activiteiten in te ondernemen. Voor de landbouw is het een opsteker dat men het boerenbedrijf als hoeder en vormgever van het landelijk gebied ziet. Aan de landbouw is nu de uitdaging om deze opsteker door middel van producten en diensten te verzilveren in harde euro's en daarmee de inkomens op peil te houden of te verhogen.

Om het gebied ook op de langere termijn aantrekkelijk te houden, zal er wel aandacht besteed moeten worden aan de huidige gesignaleerde tekortkomingen die betrekking hebben op de infrastructuur, recreatiemogelijkheden en natuur/groenvoorziening.

Bestedingen in het gebied: recreatie uitbreiden met verkoop boerderijproducten

De activiteiten in het landelijk gebied De Venen waarbij het gebied decor of doel kan zijn, genereren een aardige geldstroom. De uitgaven hebben hoofdzakelijk te maken met recreatieve dan wel ontspannende activiteiten. Uit het onderzoek blijkt dat de respondent positief staan tegenover streekproducten waardoor het voor de boeren en het gebied interessant kan zijn om de link te leggen tussen recreatieontspanning en streekproducten. Dit betekent wel dat wanneer men iets wil met de verkoop van streekproducten in De Venen er nagedacht dient te worden over hoe dat georganiseerd kan worden. Hiervan kan nu al gezegd worden dat het dan anders georganiseerd moet worden dan de huidige afzet van landbouwproducten. De uitdaging zit hem hier om met de verschillende potentiële partijen vanuit productie, afzet en verwerking om tafel te gaan zitten om te kijken hoe dit idee uitgewerkt zou kunnen worden.

Onderhoud van het gebied: rol van de boer duidelijk maken en verzilveren

Een mooi gebied kan niet zonder onderhoud. Daarom is het onderhoud van het gebied De Venen ook zo belangrijk. Het onderhoud wordt door verschillende overheidsinstanties of

natuurbeschermingorganisaties gedaan. Echter de rol die de landbouw hier indirect in speelt door haar bedrijfsvoering en waarvoor zij geen vergoeding krijgt wordt slechts in beperkte mate door mensen genoemd. En dat terwijl men wel noemt dat het boerenbedrijf de hoeder en vormgever van het landelijk gebied is. Daarom is het richting de landbouw ook aan te bevelen om duidelijk te maken welke rol zij spelen in het onderhoud van het landelijk gebied zodat vervolgens ook de discussie over vergoeding, direct dan wel indirect, beter gevoerd kan worden. Om deze discussie te kunnen voeren, kan de sector gericht de publiciteit zoeken door middel van open dagen, borden in het weiland waarop staat door wie dit landelijk gebied mogelijk gemaakt wordt, verhalen in lokale kranten of huis-aan-huisbladen, specials op lokale televisie of landelijke programma's, voorlichting op (basis-) scholen, enzovoort.

Wanneer de rol van de boer duidelijker is geworden voor de bewoners, kan er ook iets gedaan worden met de bereidheid van de bewoners om een bijdrage te leveren aan het onderhoud van het gebied. Een indirecte bijdrage kan geleverd worden door lid worden van een vereniging of het kopen van streekproducten. Een directe bijdrage is ook mogelijk door zelf als bewoner tijd te stoppen in het onderhoud van het gebied dat je zelf zo mooi vindt. Om dit laatste inhoud te geven kan bijvoorbeeld gekeken worden naar de agrarische natuurvereniging den Haneker in de Alblasserwaard waar boeren, burgers en buitenlui samen werken met als doel instandhouding van het landelijk gebied.

Mogelijkheden voor boeren en ondernemers: mogelijkheden voor verbreding

Vanuit de bewoners wordt ook een eerste aanzet gegeven voor mogelijke verbredingsactiviteiten bij boeren en ondernemers. Voor boeren is het aan te bevelen iets te doen met open dagen, excursies en verkoop van (zelfgemaakte) producten. Ondernemers in De Venen zouden zich meer kunnen gaan richten op recreatie, sport en iets voor kinderen. Echter ook hier geldt weer net als bij de verkoop van streekproducten dat er dan wel nagedacht moet worden over hoe het georganiseerd zou moeten worden. De organisatie moet ook hier zo zijn dat vraag en aanbod optimaal op elkaar zullen worden afgestemd waarbij er geen sprake is van overproductie vanuit het aanbod. Daarbij is het vanzelfsprekend dat de nieuwe activiteiten waar de bewoners behoefte aan zouden hebben qua opbrengst voor boeren en ondernemers interessant moeten zijn.

Bottom-up pro-actief aan de slag met de uitkomsten van dit rapport: aansluiten bij bestaande netwerken en initiatieven

De voorafgaande aanbevelingen kunnen individueel of in groepsverband uitgewerkt worden door actoren De Venen die iets willen. Ook kan er aangesloten worden bij bestaande netwerken waar boeren, ondernemers, burgers en buitenlui samenkomen. Zo kan bijvoorbeeld een agrarische natuurvereniging als vertrekpunt genomen worden of het Praktijk Centrum Zegveld. Vanuit een dergelijk vertrekpunt kan bottom-up pro-actief aan de slag gegaan worden met de uitwerking van de aanbevelingen. Gezien de mogelijke tegenstelling van belangen dan wel onbekendheid met elkaar, kan dit proces vergemakkelijkt en versneld worden wanneer er gebruikgemaakt wordt van externe procesbegeleiding. De externe procesbegeleiding zorgt dan dat ieder netwerk aan de gang gaat met de uitkomsten van het onderzoek door middel van het beleggen van vergaderingen waarbij concrete afspraken worden gemaakt. Vervolgens zorgt de externe procesbegeleiding er ook voor dat op een gegeven moment de processen die in de verschillende netwerken lopen ook daad-

werkelijk bij elkaar komen. Op die manier komen dan boeren, ondernemers, burgers en buitenlui bij elkaar en wordt er door boeren en ondernemers iets gedaan waar de burgers en buitenlui in De Venen behoefte aan hebben. Binnen de voorgestelde procesaanpak staat het participatieve en interactieve vanuit de verschillende betrokken partijen centraal.

Gemeente, provincie en nationale overheid kunnen in dit gebiedsgerichte proces ook een rol spelen maar dan meer randvoorwaarde scheppend. Een randvoorwaarde scheppende rol komt tot uiting in het geformuleerde beleid ten aanzien van De Venen en de mogelijkheden om nieuwe ontwikkeling vanuit de ruimtelijke ordening in het gebied in te passen. De rol van de verschillende overheden ten aanzien van De Venen kan dan ook het beste vormgegeven worden door een apart proces traject hiervoor te starten. Dit betekent dat vertegenwoordigers van de verschillende overheden op gezette tijden bij elkaar komen om te kijken hoe zij in de randvoorwaarde scheppende sfeer iets kunnen betekenen voor boeren, ondernemers, burgers en buitenlui die iets willen ondernemen in De Venen.

Literatuur

Borgstein M.H. en G.J. Kornmann, *Recreant, patiënt en leerling. De stedeling aan het woord over het land van Wijk en Wouden*. LEI, Den Haag, 2001.

Borgstein, M.H. en H.C. Hofsink, 'Amsterdam en haar Ommelanden: wat willen de bezoekers?'. In: *Groen, vakblad voor groen in stad en landschap*, 572e jaargang (2001) 1, pp. 40-43.

Borgstein, M.H. en H.C. Hofsink, *Terreinbeheerders en commercie: mogelijkheden voor groene arrangementen en onderlinge samenwerking*. LEI, Den Haag, 2000.

Borgstein, M.H., 'LEI-onderzoek naar kansen voor Winterswijkse Poort gereed'. In: *Nieuwsbrief Winterswijkse Poort*, 2 (september 2000).

Borgstein, M.H., 'LEI-onderzoek brengt kansrijke combinaties in kaart'. In: *Nieuwsbrief Winterswijkse Poort*, 1 (mei 2000).

Borgstein, M.H., *Landgoed 'de Groene Kamer': mogelijkheden van de ketenbenadering*. LEI in opdracht van Intratuin Rosmalen, Den Haag, 1999.

Borgstein, M.H. en J.L. Teeuwen, 'Netwerk van consument gestuurde ketens via LEI-stappenplan'. In: *Recreatie en Toerisme*, (juni 1998), pp 14-17.

Bruin, A.H. en S. de Vries, *Overzichtsrapport van een driejarig onderzoek naar het gebruik en niet-gebruik van openluchtrecreatieprojecten*. Rapport 475. DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1997.

Claessens, Mirjam, Sietske Grol en Hub Hamers, *Landbouw en zorg in de Gelderse Vallei - een verkenning van de mogelijkheden voor landbouw en zorg in de jeugdzorg en in de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap*. Reinoud Adviesgroep, Arnhem, 1998.

Daalhuizen, F. en S. Heins, *Rurale diversiteit en dynamiek. Een wetenschappelijke visie op het Nederlandse platteland in de 21e eeuw*. Utrecht, 2001.

Driest, P., *Zorgboerderijen: een introductie*. Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW), Utrecht, 1997.

Goossen, C.M. et al., *De recreatievogel - een visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de recreatie*. DLO-Staring Centrum, 1998.

Goossen, C.M. et al., *Indicatoren voor recreatieve kwaliteiten in het landelijk gebied*. Rapport 584. DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1997b.

Goossen, C.M. en F. Langers, *Maatregelen voor geluidshinder op recreatieterreinen - een literatuuronderzoek*. Rapport 540. DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1997a.

Hansman, H., M.H. Borgstein en W. Kolkman, *Vermarkten van natuur: perspectieven voor ketenarrangementen?*. Rapport 4.99.22. LEI, Den Haag, 1999.

Hofsink, H.C. en M.H. Borgstein, *Ontspanning in de Winterswijkse Poort: kansen voor ondernemers*. Rapport 4.01.04. LEI, Den Haag, 2001.

Hofsink, H.C. en M.H. Borgstein, *Amsterdam en haar Ommelanden: wat willen de bezoekers*. Rapport 4.01.05. LEI, Den Haag, 2001.

Hassink, Jan en Ger Trip, *Landbouw en Zorg, bedrijfseconomische analyse van verschillende bedrijfsopzetten voor zorgboerderijen*. Publicatienummer 160. Plant Research International/Leerstoelgroep Agrarische Bedrijfseconomie/De Wetenschapswinkel, Wageningen, 2000.

Hassink, Jan, Fanny Heyman en Annette Slokker, *Kwaliteit met zorg geproduceerd, een onderzoek naar de aspecten die de kwaliteit van Landbouw en Zorg beïnvloeden*. Nota 191. AB-DLO/LUW-CIS, Wageningen, 1999.

Heyman, F. et al., *Landbouw en Zorg: een gezondmakende samenwerking*. Verwey-Jonker Instituut/Leerstoelgroep Communicatie en Innovatie Studies Wageningen Universiteit, Amsterdam, 1999.

Jókóvi en M.B. Schöne, *Wensen voor recreatie - inventarisatie van recreatieve wensen en gedrag in Nederland met behulp van recreatiebeelden*. Rapport 641. DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1998.

Omslag, stichting ter bevordering van de ontmoeting tussen landbouw, ambacht en gezondheidszorg, *Ontmoeting landbouw & zorg - inventarisatie praktijkervaringen zorgboerderijen*. Vorden, 1997.

Overbeek, M.M.M. en M.H. Borgstein, *Vermarkten van het Groene Hart*. Notitie 00.05. LEI, Den Haag, 2000.

Overbeek, M.M.M., M.H. Borgstein en H.C. Hofsink, *Beleven en doen: consumenten en recreatie in de groene ruimte*. Rapport 4.00.12. LEI, Den Haag, 2000.

PBW (Provinciale Bestuurscommissie Welzijnsplanning), *Pilotproject Landbouw en Zorg*. Maastricht, 2001.

Ploeg, B. van der, H.C.Hofsink en J.L. Teeuwen-Vogelaar, *Te voet door de velden*. Rapport 4.00.14. LEI, Den Haag, 2000.

Ploeger, B. et al., *Recreatie in Stadslandschappen - de invloed van omgevingskenmerken op de gebiedskeuze voor recreatief fietsen en wandelen*. Alterra-rapport 157. Alterra, Wageningen, 2000.

Ploeger, B., *Natuurbeleving in het Waddengebied - vooronderzoek naar kwaliteiten die voor bezoekers, bewoners en bestuurders van belang zijn*. Rapport 547. DLO-Staring Centrum, 1997.

Schmeink, H. en S.J. ten Wolde, *Allochtonen en Recreatie*. Stichting Recreatie, 1998.

Stichting Recreatie/Staring Centrum, *Op zoek naar recreatiebeelden - inhoudsanalyse van media en beleidsnota's*. Stichting Recreatie, 1997.

Teeuwen-Vogelaar, J.L. en M.H. Borgstein, *Aanbodverkenning Toerisme en Recreatie in het landelijk gebied: een sterkte-zwakte analyse*. Rapport 00.04. In opdracht van Toerisme en Recreatie AVN. LEI, Den Haag, 2000.

Teeuwen, J.L. en M.H. Borgstein, 'Ketens en recreatie: omslag naar een meer consumentgerichte recreatiesector'. In: *Recreatie en Toerisme* (januari 1998), pp. 24-27.

WVB-marketing adviezen en LEI-DLO, *Toerisme & Recreatie in het landelijk gebied: marktverkenning*. Deurne/Den Haag, in opdracht van AVN, 1999.

Bijlage 1 Aanpak en verwerking van de enquête

De enquêtes zijn uitgedeeld op donderdag 6, vrijdag 7 en zaterdag 8 september. De enquête is opgenomen in bijlage 1. In tabel B1.1 is weergegeven hoeveel enquêtes er in iedere plaats zijn uitgedeeld en hoeveel er teruggekomen zijn. De enquêtes zijn uitgedeeld in drie plaatsen, Mijdrecht, Kockengen en Nieuwkoop. Het aantal uitgedeelde enquêtes, dus benaderde bewoners, per plaats komt overeen met ongeveer 5% van het totaal aantal inwoners per plaats. Er zijn in totaal 388 enquêtes teruggestuurd, wat een respons is van 26%.

Omdat bij deze enquête meer betrokkenheid van de inwoners was verwacht, het ging over de eigen leefomgeving, viel de behaalde respons enigszins tegen. De volgende oorzaken kunnen hiervoor worden aangegeven. De enquêtes zijn uitgedeeld in de week en het weekend voor de ramp in de Verenigde Staten op 11 september. Dit lijkt de respons te hebben beïnvloed. In eerste instantie kwamen er veel enquêtes binnen, maar in de dagen na de ramp werd dit drastisch minder. Een week later kwamen er vervolgens wel weer meer enquêtes binnen.

Een tweede oorzaak is geconstateerd op basis van de ervaringen van de enquêteurs bij het uitdelen van de enquêtes en op een telefonisch gesprek met een inwoner van het gebied die de enquête heeft ingevuld en daarover heeft gebeld. Het blijkt dat er in het gebied al veel onderzoeken zijn gedaan, dat er veel plannen worden gemaakt en dat de bevolking zeer sterk het idee heeft dat er door de overheid allerlei veranderingen worden ingevoerd zonder dat men daar invloed op uit kan oefenen. Er is weinig vertrouwen in de gemeentelijke overheden met betrekking tot het luisteren naar de inwoners. Veel mensen gaven aan dat ze om die reden niet de enquête wisten in te vullen, aldus de enquêteurs. Daarnaast is er ook weinig vertrouwen in alle plannen en onderzoeken bij de boeren. Dit kan mede als oorzaak worden gezien dat de respons lager is dan verwacht, waarbij ervan uitgegaan wordt dat mensen wel uit interesse de enquête mee naar huis hebben genomen maar deze niet wisten in te vullen en terug te sturen.

Tabel B1.1 Respons per plaats en totaal

Plaats	Uitgedeeld	Teruggekomen	%	Verwerkt	Aantal inwoners
Mijdrecht	810	171	21,1	169	16.653
Kockengen	150	40	26,7	40	3.304
Nieuwkoop	540	127	23,5	127	11.021
Overige a)	0	50		0	n.v.t.
Totaal	1500	388	25,9	336	30.978

2) Breukelen, Aarlanderveen, Zevenhoven, Wilnis, Vinkeveen, Nieuwveen, De Hoef, Waverveen

Omdat er uit de enquêtes bleek dat er 50 enquêtes zijn teruggestuurd door mensen die niet in Mijdrecht, Kockengen of Nieuwkoop wonen maar in andere dorpen in het gebied De

Venen, is besloten om deze enquêtes bij de analyse achterwege te laten. Daarnaast zijn ook nog 2 enquêtes van mensen uit Mijdrecht uiteindelijk achterwege gelaten omdat deze slecht verwerkbaar waren. Vandaar dat het totaal aantal geanalyseerde enquêtes is uitgekomen op 336.

Wegingsfactoren

Aan de hand van de leeftijdsopbouw in de verschillende gemeente zijn aan de hand van de enquêteresultaten per gemeenten wegingsfactoren berekend

Tabel B1.2 Wegingsfactoren

	Mijdrecht populatie	steekproef	weging
20-29	1835	9	203,89
30-44	4263	69	61,78
45-64	4263	70	60,90
65 e.o.	1697	18	94,28
totaal	12058	166	72,64
	Nieuwkoop populatie	steekproef	weging
20-29	1176	9	130,67
30-44	2721	47	57,89
45-64	3001	55	54,56
65 e.o.	1286	14	91,86
totaal	8184	125	65,47
	Kockengen populatie	steekproef	weging
20-29	398	3	132,67
30-44	796	15	53,07
45-64	813	13	62,54
65 e.o.	373	7	53,29
totaal	2380	38	62,63

Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau van de respondenten (met een baan) is vergeleken met het opleidingsniveau van de totale Nederlandse beroepsbevolking. De percentages verschillen met name voor basisonderwijs, HAVO/VWO en HBO (zie ook tabel B1.3). We kunnen echter

niet concluderen of de gevonden percentages in onze steekproef representatief zijn voor het opleidingsniveau van de inwoners uit de drie plaatsen. Hierover zijn bij de verschillende gemeentes namelijk geen cijfers beschikbaar.

Tabel B1.3 Opleidingsniveau van de Nederlandse beroepsbevolking (bron: Statline, CBS)

Opleidingsniveau	Nederland in 2000 (x 1000)	% Nederland	De Venen	% De Venen
Basisonderwijs	1.537	14,4	11	3,3
MAVO	994	9,3	34	10,1
VBO	1.612	15,1	54	16,0
HAVO/VWO	758	7,1	49	14,5
MBO	3.431	32,0	85	25,2
HBO	1.639	15,3	79	23,4
WO	739	6,9	25	7,4
Totaal	10.710	100	336	100

Waar hier verder gesproken wordt over de mening van de bewoners worden bedoeld de inwoners van de plaatsen Mijdrecht, Nieuwkoop en Kockengen.

Bijlage 2 Deelnemerslijst bijeenkomst 4 juli 2002 op Praktijk Centrum Zegveld

- H. Habben-Jansen, Overstek 14, 3471 EJ Kamerik.
- J. Kooiman, v. Teylingenweg 132, 3471 GH Kamerik.
- K. van de Laan, v. Teylingenweg 172, 3471 GK Kamerik.
- G. Kastelijn, 's Gravensloot 23, 3471 BN Kamerik.
- T. Versteegh, Rijksstraatweg 22, 3481 LA Harmelen.
- B. Versteegh, Botsholsedwarsweg 23, 3646 AJ Waverveen.
- D. Oudijk, Bovendijk 12, 3648 NM Wilnis.
- Th. de Graaf, Oosterlandweg 3 d, 3642 PW Mijdrecht.
- A. Peek, Bovendijk 38, 3648 NM Wilnis.
- P. v.d. Geer, Laagnieuwkoop 36, 3228 GC Kockengen.
- M.A.G. Oussoren, Portengen 91, 3628 EE Kockengen.
- K. Segers, Wagendijk1, 3628 FP Kockengen.
- G. Plomp, Geerkade 10, 3648 NX Wilnis.
- Th. Spruit, Dwarsweg 31, 3474 KW Zegveld.
- B. de Kruif, Rondweg 44A, 3474 KG Zegveld.
- IJ. Bol, Hazekade 2, 3474 KV Zegveld.
- J.M. Verheul, Oude Meije 18, 3474 KM Zegveld.
- B. de Groot, 's Gravensloot 14, 3471 BM Kamerik.
- J. Kastelein, Meije 57, 2411 PJ Bodegraven.
- A.R. van der Vlugt, Meije 310, 3474 ME Zegveld.
- Mevr. B. Blok, Kousweg 3, 2435 NK Zevenhoven.
- N. Kempenaar, Zuideinde 20/A, 2445 AV Aarlanderveen.
- mevr. A.A. Vergeer-Streng, Gerverscop 6, 3481 LT Harmelen.
- B. Vollering, Oosteinde 74, 3466 LB Waarder.
- M.J.A. van Rossum, Lopikerweg Oost 108, 3411 AT Lopik.
- J.C. de Jong, Zevenhovenseweg 10, 2461 NB Ter Aar.
- P. de Graaf, Woudsedijk-Zuid 37, 2481 NB Woubrugge.
- L. de Vink, Hoofdweg 98, 3474 JH Zegveld.
- J.C. van Zuilen, Reyerscop 15, 3481 LD Harmelen.
- C. Mantel, Warder 183 A, 1473 PL Warder.
- P. de Nooy, Binnenweg 5 A, 1191 AA Oudekerk aan de Amstel.
- G.P.M. Hartveld, Hogedijk 1, 2241 CK Nieuwegein.
- W.J. de Goey, Hogedijk2, 2445 BC Aarlanderveen.
- GLTO, Postbus 77, 3730 AB De Bilt.
- M.G. de Rooij-van Walbeek, Dwarsweg 4a, 1391 HS Abcoude.
- C.J.W. de Fokker, Oukoop 37a, 3626 AX Nieuwer ter Aa.

Ministerie LNV:

- Dhr. H. Snijders
- Dhr. G. Dusseldorp
- Dhr. K. van Wissen
- Mw. J. Bulsink

- D. van Zwieten
- Mw. J. Elsinghorst

LEI:

- Dhr. M.H. Borgstein
- Dhr. T.A. Vogelzang

Bijlage 3 Achtergrondkenmerken respondenten

In deze bijlage wordt kort ingegaan op de achtergrondkenmerken van de respondenten (n=336) Van de respondenten is 50% afkomstig uit Mijdrecht, 12% uit Kockengen en 38% uit Nieuwkoop. Iets meer dan de helft (54%) van de respondenten is vrouw. De gemiddelde leeftijd van zowel de respondent als zijn/ haar partner is 47 jaar. Iets meer dan 80% van de respondenten valt in de leeftijdscategorieën 30 tot 44 jaar en 45 tot 65 jaar, zie tabel b1.

Tabel B3.1 Leeftijdsopbouw

Leeftijdscategorie	%
20-29 jaar	6
30-44 jaar	40
45-64 jaar	41
65 jaar en ouder	13

(n=336)

De helft van de respondenten heeft 1 of meerdere kinderen. Van de respondenten die kinderen hebben, heeft het grootste deel (48%) 2 kinderen, zie tabel B3.2

Tabel B3.2 Percentage respondenten met kinderen per aantal kinderen

Aantal kinderen	%
1	28
2	48
3	22
4	2

(n=168)

Het opleidingsniveau van de respondenten is in vier categorieën ingedeeld (zie tabel B3.3). De categorie met een lagere- of middelbare beroepsopleiding is het grootst (42%), terwijl de categorie mensen die alleen de lagere school hebben afgerond het kleinste is (3%).

Tabel B3.3 Opleidingsniveau

Opleidingsniveau	%
lagere school	3
LBO/MBO	42
MAVO/HAVO/VWO	26
HBO/Universiteit	29

(n=336)

Wanneer gekeken wordt naar de werksituatie van de respondenten, zie tabel B3.4, blijkt dat in ieder geval 63% werkzaam is, of het nou is als fulltimer, parttimer of als zelfstandige.

Tabel B3.4 Werksituatie

Werksituatie	%
full time baan	31
parttime	22
pensioen	18
huisman/-vrouw	12
zelfstandige	10
arbeidsongeschikt	5
overig	4

(n=336)

Van de respondenten blijkt bijna de helft (45%) in De Venen te zijn opgegroeid. Daarnaast wordt door een kwart aangegeven te zijn opgegroeid in een stad of stedelijk gebied. Nog eens bijna een kwart noemt een provincie of streek als plek waar men is opgegroeid. Vervolgens is gekeken hoe de respondenten de streek of plaats waarin ze zijn opgegroeid typeren. Hierbij konden meerdere typeringen worden ingevuld. Het blijkt dat door 61% van de respondenten de typering 'landelijk' wordt genoemd. Ook 'water' scoort met 42% hoog, gevolgd door stedelijk met 34%.

Er blijken weinig mensen meegedaan te hebben met de enquête die zelf werkzaam zijn in de landbouw. Voor alledrie de plaatsen is dit bijna hetzelfde percentage, 2-4%. Er is echter wel verschil tussen de drie plaatsen wanneer wordt gevraagd naar familie of vrienden die in de landbouw werkzaam zijn. Meer dan de helft van de geënquêteerde bewoners uit Kockengen geeft aan mensen te kennen die in de landbouw werken. Voor Nieuwkoop en Mijdrecht ligt dit lager met respectievelijk 30 en 25%.

Meer dan de helft van de respondenten leest een huis-aan-huis krant. Daarnaast wordt ook De Telegraaf door veel mensen gelezen, gevolgd door de Volkskrant en de streekkrant Rijn en Gouwe, zie tabel B3.5.

Tabel B3.5 *Lezen van kranten*

Krant	%
Algemeen Dagblad	10
Volkskrant	16
Telegraaf	38
Huis-aan-huis krant	53
Spits	8
NRC Handelsblad	8
Rijn en Gouwe	16

(n=336)

In tabel b6 staan de belangrijkste verenigingen en organisaties die door de respondenten het meest zijn genoemd Natuurmonumenten is de vereniging waar de meeste bewoners lid van zijn (36%), daarnaast is nog eens een kwart lid van het Wereld natuurfonds. 3% is lid van een plaatselijke agrarische natuurvereniging (zie tabel B3.6).

Tabel B3.6 *Lid of donateur van vereniging of organisatie*

Vereniging/organisatie	%
Natuurmonumenten	36
Wereld Natuurfonds	26
Greenpeace	18
Vogelbescherming	10
Provinciaal Landschap	7
Agrarische natuurvereniging	3

(n=336)

Tenslotte is nog gevraagd naar hoe men denkt over het lid worden van een agrarische natuurvereniging, tabel B3.7. Een kwart van de mensen in het gebied zegt dat hen dit wel een beetje of heel erg aanspreekt. Een groot deel weet het nog niet (34%) en een nog groter deel spreekt het niet zo of zelfs absoluut niet aan (42%).

Tabel B3.7 *Lid worden van een agrarische natuurvereniging*

Mening	%
Spreekt erg aan	5
Spreekt beetje aan	20
Weet niet	34
Spreekt niet zo aan	30
Spreekt absoluut niet aan	12

(n=336)